СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 156. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 8. липня, 1927.

VOL. XXXV. No. 156. Jersey City, N. J., Friday, July 8. 1927. THREE CENTS

ВЛАСТИТЕЛІ КОПАЛЕНЬ В ОГАЙО ДУМАЮТЬ ЛОМАТИ СТРАЙК

ВИСЛАЛИ ЮНІЇ УМОВИ НОВОГО КОНТРАКТУ И ДОМАГАЮТЬСЯ ПРИНЯТТЯ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 6. липня. — Товариство властителів копалень угля стейту Огайо відбуло 29. червня в місті Колумбусі збори, на яких принято нову скалю робітничої заплати для вуглевих робітників. Сю скалю, вислано до майнерської юнії зі заявою, що дня 15. липня властителі отвирають майни до праці без огляду на те, чи майнери приймуть нову скалю, чи відкинуть.

Щодо самої скалі, то її ще не оголошено. Однак властителі кажуть, що вона буде низча від дотеперішньої. Основна заплата денна буде викосити 5 долярів, але властителі кажуть, що скаля уложена так, що декотрі робітники будуть могти заробляти богато більше. Ті, що ладують вугля, малиби побирати по 58 центів за тону, а ті, що ріжуть угля, по 9 центів за тону.

Заява властителів викликала здивованє серед юнійних урядників. Збірної заяви вони ще не видали; декотрі однак уже дали до зрозуміння, що юнія не може приняти диктату властителів, тим більше, що він виглядає кемовби погрозою. Урядники хотілиби відбути з властителями конференцію.

ЛЬОКАЛЬНИЙ СТРАЙК МАЙНЕРІВ ТВЕРДОГО ВУГЛЯ

ДОМАГАЮТЬСЯ ВИСШОЇ ЗАПЛАТИ.

ВИЛКС-БАРЕ, ПА., 6. липня. — Вісім соток майнерів, занятих у підприємстві Лігай енд Вилкс-Баре Ковл Ко., в Шуґар Ноч, вийшло нині на страйк, щоби добитися висшої заплати за більші вози.

Рінальдо Капеліні, президент І. дистрикту майнерської юнії, каже, що він зробить слідство в справі зажалення майнерів та буде старатися закінчити страйк.

Підприємство Пенсилвенія енд Гилсайд Ковл Ко. в околиці Питстона завішує на слідуючий понеділок працю через брак замовлень. Через те яких 20,000 робітників не буде мати праці.

КУШНІРСЬКІ СТРАЙКАРІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПОВЕДЕННЯ ПОЛІЦІЇ.

ПРОТЕСТАЦІЙНИЙ ПОХІД ДО МІСЬКОГО РАТУША.

НЮ ЙОРК, 6. липня. — Коло тисячки страйкуючих кушнірів, звязаних з радикальним проводом, помашерувало нині демонстраційним походом перед міський ратуш, щоби там предложити мейорови міста Вокерови зажаленє на переслідування поліції. Демонстранти заховувалися дуже спокійно, як комітет з трох осіб предложив мейорови міста відповідну петицію.

СМЕРТЬ ДВОХ ЛЕТУНІВ.

ЗГИНУЛИ ПІДЧАС ВІЙСКОВИХ МАНЕВРІВ НА СТАРІЙ МАШИНІ.

ВОТЕРТАВН, Ню Йорк, 6. липня. — Підчас військових маневрів ка Пайн Плейнз впав на землю військовий літак Джей-Ен-Фор. Два летуни, капітан Кертис Гвілер та поручник Карл Сек згинули на місци.

Літак їх мав бути дуже старої конструкції.

Офіцири сейчас зложили раду для розслідження причини катастрофи.

КОНҐРЕСОВЕ СЛІДСТВО НАД ЕМІҐРАЦІЄЮ

КОНҐРЕСМЕНИ НА ЕЛИС АЙЛЕНДІ.

НЮ ЙОРК, 6. липня. — За порадою президента Кулиджа конґресовий комітет для видатків став розсліджувати іміґраційні справи. В тій цїли комітет конґресменів відвідав іміґраційну стацію на Елис Айленді. Конґресмени їли поживу, яку дають іміґрантам, та казали, що вона зовсім добра. Комітет уважає головним питанням іміґрації запобіженне пачкарству іміґрантів.

УКРАЇНКА ЖЕРТВОЮ ТАЄМНИЧОГО НАПАДУ.

ДЕРБІ, Конетикат, 1. липня. — Вгора коло 10. години вечером напав перед місцевою публичкою бібліотекою на Елизабет стр. якийсь невислідженний досі мущина на панну Анну Кулявець, 13-літну панночку, та пробив її в живіт ножиком. Ранену відставлено до шпиталя, де лікарі сказали, що вона вийде.

Поліція зараз кинулася шукати за виновником. Підозрівають, що може виновником є той самий „таємничий пробивач", який кілька місяців тому назад ширив пострах у сій околиці своїми нападами на молодих дівчат.

Панна А. Кулявець ішла тоді з „мувіс" зі своею сестрою і одною товаришкою. Дівчата подали поліції опис напасника, котрий кинувся на дівчину та зараз став тікати. Дівчина зараз сказала своїй сестрі: „Ох, але я маю біль у грудях". Дівчата наробили крику, збіглися люди й закликали поліцію й лікаря.

Поліція кинулася ґлядати за підозрілими мущинами, але досі нічого не найшла.

П. Анна Кулявець належить до Молодечого Департаменту У. Н. Союза.

„ТИЖДЕНЬ РОБІТНИЧОЇ ОСВІТИ" В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

Пасейк, Ню Джерзі, буде мати в тижни від 11. до 17. липня так званий „тиждень робітничої освіти". Устроюють його місцеві юнії того міста. Ціль його поширити серед робітництва й цілого громадянства розуміння потреби робітничої орґанізації. Відомі бесідники будуть в тому тижни говорити про робітничі справи сполудня й вечером. Тиждень отворить мейор міста Джан Роґнер, а між бесідниками буде сенатор Вилием Бора.

КІНЕЦЬ УКРАЇНІЗАЦІЇ?

Центральна комісія для українізації радянського апарату прийняла постанову (мабуть уже десятий раз!) про обовязкову вимогу знання української мови від тих, що вступають на службу в державні установи і підприємства України. На службу можна приймати тільки тих службовців, що мають посвідчення про знання української мови першої або другої катеґорії.

Але ця вимога не поширюється на тих осіб, яких праця не стосується діловодства, на обслуговуючий персонал, як також на „запрошених" осіб з инших республик на роботу на Україні, коли вони обіцяють вивчити українську мову!

Таким чином треба побоюватися, що українізація державного апарату може звестися до насадження в державних установах писарів, знаючих українську мову, та перекладачів з російського на українське. Українізація мусить обіймати усе радянське чиновництво.

ТЕАТРИ НА ПРОВІНЦІЇ МНОЖАТЬСЯ.

Пишуть до „Діла": На Волині появився театр під артистичним проводом Олександра Залевського, в складі 25 добре зіграних артистів. Театр має за завдання обїхати Волинь. Дав вистави в Горохові, збудувавши сцену, де публика спонукала його залишити трупу на весь літній сезон. З Горохова виїхав до Дружкопола, де, не дивлячись на нечисленне населення, дав десять вистав при повній салі. На деяких видно було людей навіть із Галичини. Тепер театр гостює вже четвертий тиждень в Берестечку, звідкіля запрошений на виступи до Радивилова, Дубна, Кремінця, Рівного, Луцька і Ковля. Театр звертає на себе велику увагу гарними строями. Видко, що в той час, коли по всіх більших містах театри щезають або чахнуть, на нашій провінції вони множаться, а навіть розвиваються і притягають публику.

ЗАВЗЯТИЙ САМОВБИЙНИК.

У селі біля Познання якийсь селянин Геншель, зовсім так само як герой пєси Гавптмана, обвязав собі шию мотузком з ненависти до життя. Але мотуз був призначений на випадок, якби стріл з револьверу не був смертельний.

КОГУТ І МІНІСТЕР.

Міністер внутр. справ ґен. Складковський в своїх нечайних поїздках докотився і до Долини, резиденції хлібоїдського ватажка Северина Даниловича. Оглянувши містечко й урядові установи, міністер удався до готелю, щоби там переночувати. Як відомо, міністер внутрішних справ дуже цікавиться санітарними умовами в готелях. Після перегляду варшавських готелів заїхав він і до нашої Долини, щоби там перевести готелеву перлюстрацію... на власній особі. І здається, що втомлений самоходовою їздою, міністер був би заснув, не оглядаючись на санітарний стан долинського готелю, якби не когут. Напроти готелю живе собі звичайний долинський обиватель, швець по професії. А в нього когут, який має зовсім інакший розклад дня і ночі, як варшавські урядовці, навіть найбільшої ранґи. Скоро тільки десь біля 2-ої години ночі міністер потах в обіймах благодатного сну, з бантів шевської домівки розлягся тріюмфуючий досвідковий заспів когута. Міністер прокинувся зі сну, нарікаючи на ідилічні долинські відносини. А капосний когут не вгадав зі своїми співами. Стурбовані сторожі міністерського спокою як опарені бігали до шевця, щоби заспокоїти когута. Але когут не горожанин другої кляси, щоби його можна насильно заспокоїти. Що тільки міністрові склеяться очі, когут як ролляндівський шантеклер витягає свої антифони. Вперся когут, але вперлися й сторожі міністерського спокою, які довели до того, що стурбований швець мусів в ночі різати когута, щоби тільки врятувати сон міністра. Ось так то Богу духа винний когут пожив смерти за те, що не розумівся на ранґах.

ЦІНА УСМІХУ.

За жіночий усміх платили мущини всіх віків (навіть найрозумнійші) превисоку ціну. Але, здається, ніхто не оцінив так високо жіночого усміху, як британійське товариство обезпечень, яке приняло обезпечення на 150,000 фунтів стерлінґів від артистки Марб, на випадок, якби вона на протязі найближчих 10 літ утратила з якоїнебудь причини свій чарівний усміх, якому завдячує свою карієру.

КРОВАВА СЦЕНА В СКАРБОВІЙ ПАЛАТІ.

Трицятьпятьлітній урядовець скарбової палати у Львові Ґжибовський жив довший час із 42-літньою розвідкою Раймондовою, також урядничкою скарбової палати. Мешкав із нею в готелі „Рояль". На днях Раймондова зірвала з Ґжибовським. Ґжибовський постановив пімститися за те на ній. Викликав її з бюра на коридор, обляв лице кольонською водою, зранив її кухонним ножем у рамя і обойчик. Потім сам підрізав собі горло. Раймондовій лікар забандажував рану, а Ґжибовського в небезпечнім стані відвезено до загального шпиталю.

НЕВДАЧА ХЛІБОЇДІВ У РЕЗИДЕНЦІЇ ХЛІБОЇДСЬКОГО ВАТАЖКА.

Наказний ватажок хлібоїдів Северин Данилович скликав до Долини, своеї столиці, передвиборче віче на день 31. травня. Очевидно, було воно відповідно підготоване всіми заінтересованими чинниками — тим більше, що тут „наочно" малося показати великі впливи хлібоїдщини. Весь комбінований апарат пущено в рух, сам С. Данилович перед тисячними масами мав зясувати хлібоїдську „програму" та усновати потребу дальшої видатної допомоги „льоялістичної" акції. Очевидно, свому ватажкові прийшов з допомогою зі Станиславова шеф хлібоїдського штабу Стовпюк. Вкінці прийшов довгожданий день і година тріюмфу. Та замісць тисячних мас разом зі Стовпюком зявилося в Долині тільки 12 (дванацять) „вічевиків", які й так хлібоїдське „вірую" знали вже на память. З огляду на такий оборот справи віче не відбулося, Стовпюк з довгим носом відїхав до Станиславова, а С. Данилович, нарікаючи на „народню" невдячність, заховався в „теремах" своеї резиденції. Сподівана година повного тріюмфу перемінилася в чорну годину для хлібоїдських ватажків.

З ЛЬВІВСЬКОЇ ТЮРМИ.

Слідство в справі Атаманчука і тов., обжалованих в приналежности до військової орґанізації, вбивстві Собінського, нападі на почти і т. д. і т. д. посувається поволі вперед. Слідчий суддя Янішевскі закінчив вже слідство та перевів до Бриґідок слідуючих вязнів: Ковалиська Миколу, Вербицьку Ольгу, Яницьку Олександру, Матійціва Прокопа, Дерлицю Остапа, Бадівського Івана, Антоновича Андрія.

Проти инших слідство ведеться ще далі і вони сидять в тюрмі при вул. Баторого. Є це: Головінський Юліян, Атаманчук Василь, Вербицький Михайло, Вербицький Іван, Стефанишин Антін, Дармохвал Володимир, Бадівський Михайло, Мулькевич Кароль, Дзісь Володимир, Дзьоба Станислава, Гречак Ярослав, Гречак Ольга, Вірстюк Михайло, Королюкова Олена, Грицей Іванна.

Всіх обжалованих є 22. Режім у тюрмах дуже гострий. Недавня голодівка під тим оглядом не багато помогла.

39 ГОДИН ПІД РЯД ТАНЦЮВАЛА.

Панна Марґарета Міллер в Розелянд Голь, в Анґлії, танцювала через 39 годин під ряд блек-батома, перериваючи тільки танець на десять мінут що три години, щоби стерти піт. Здивовані тим рекордом, всі глядачі зробили їй овацію. Скінчивши танцювати, панна Міллер серед оплесків і дощу цвітів зімліла так, що її мусіли завести до дому, де лікар ствердив нервове вичерпання і наказав кількадневий цілковитий спокій.

МОРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ГОТОВА РОЗБИТИСЯ

АНҐЛІЯ РІШЕНА НЕ УСТУПИТИ ЗІ СВОГО СТАНОВИЩА.

ЖЕНЕВА, 6. липня. — Для конференції в Женеві надходить час властивої кризи. Анґлія не оказує ніякої охоти до резиґнації зі свого панування на мори. Через те домагається кружляків на 600.000 тон, але погоджується, щоби Америка рівнож могла мати таку саму силу. Та Америка знає, що це не можливо перевести з чисто технічних причин, принаймні на довгий час, а далі, що й конґрес не згодиться на такий видаток. Кажуть, що Америка готова піднести тонажу до 300.000, але й на це не погоджується Японія. Анґлія знова готова зменшити тонажу найдалі до 470.000 тон. На це одначе не погодяться ні Америка ні Японія. Супроти того нема виглядів на успішність конференції. Амбасадор Ґибсон одначе не тратить надії і вірить, що вихід знайдеться.

БЕРД ГОТОВИТЬСЯ ДО ПОДОРОЖІ ДО ПОЛУДНЕВОГО БІГУНА.

ЗАБЕРЕ ЗІ СОБОЮ УЧЕНИХ. — ДУМАЄ ОСТАТИ НА БІГУНІ РІК, А ТО Й ДОВШЕ.

ПАРИЖ, 6. липня. — Капітан Берд дослідник північного бігуна, який перелетів з Ню Йорку до Франції, подає, що цеї осени вибереться він в подорож до полудневого бігуна, щоби розслідити ту територію. Берд думає, що знайде там землю і клімат теплий. Доїхати одначе треба буде через полосу ледів. Зі собою возьме Берд більше число учених дослідників, що будуть розсліджувати природу, а рівнож забере 50 людей до корабельної і иншої прислуги. Забере ще псів і санки до поїздок по снігах та два аеропляни, якими думає долетіти до бігуна.

Полудневий бігун далеко менше розсліджений як північний. І доступ до него тяжчий як до полудневого.

ЛЕВИН ХОЧЕ ВЕРНУТИ ДО АМЕРИКИ ЛІТАКОМ.

ШУКАЄ ТІЛЬКИ ЗА ВІДПОВІДНИМ ЛЕТУНОМ, БО ЧЕЙМБЕРЛИН НЕ ГОДЕН З НИМ ЇХАТИ.

ПАРИЖ, 6. липня. — Чарлз Левин рішився вертати аеропляном до Америки. Верне своїм власним аеропляном, коли тільки знайде відповідного французького летуна. З Ню Йорку замовив він новий пропелєр і техніка, який вже в дорозі до Парижа. Левин хотів вертати з Чеймберлином, але це не можливе, бо Чеймберлин поробив зобовязання в Америці і мусить сейчас вертати кораблем. Кажуть, що до участи в леті Левина зголосилося вже трох французьких летунів.

БЕРД ВІДВІДУЄ ВОЄННИХ ВЕТЕРАНІВ.

СПАРАЛІЖОВАНИЙ ЛЕТУН СТАЄ ПЕРШИЙ РАЗ НА НОГИ, УЗРІВШИ БЕРДА.

ПАРИЖ, 6. липня. — Командант Берд, відвідуючи Дім Інвалідів, зустрів там капітана Чарла Леджендр, який живе там від 1918 року як інвалід. Його ноги цілком спаралїжовані і він не годен стояти. Сталося це наслідком пострілу в боротьбі з німецькими літаками під Верден.

Коли Лежендр побачив Берда, він так був зворушений, що зібрав всі свої сили і піднісся, щоби його обняти. А піднісшися сперся о него і міг з ним вийти з кімнати і дійти до ґробу Наполеона. Це перший раз за ті довгі літа, що Лежендр вдержався хоч трохи на ногах. Він сказав: От бачите, що гріб Наполеона всего тільки кілька кроків від мене, а я його не бачив.

В КИТАЮ БОЛЬШЕВИЗМ ПАДАЄ.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ СКИДАЮТЬ ЗА ТЕ ВИНУ НА НАЦІОНАЛІСТІВ.

МОСКВА, 6. липня. — Офіціяльний большевицький орґан „Правда" присвячує в останніх часах дуже богато місця питанню революції в Китаю. Пишеться там між иншим таке, що не треба закривати очей на факт, що революція в комуністичнім розумінню хилиться в Китаю до упадку. Вину за те складає орґан на провідників, які зрадили революцію. До тих зрадників і контрреволюціонерів зачисляє „Правда" ґенералів Ченґ Кай Шека, Фенґа і навіть членів радикального уряду в Ганков. З тої писанини виходить ясно, що большевики завелися в своїх обрахунках, числячи на революцію в Китаю. Вони бачать, що та революція не йде їм на руку, але скріпляє тільки китайських націоналістів.

ПОЛЬЩА ДІСТАЄ ПОЗИЧКУ.

ПО ПІВТОРАРІЧНИХ ТОРГАХ ВИТОРГОВАНО ВСЕГО $15,000.000.

ВАРШАВА, 6. липня. — В цїли стабілізації злотого уділили нюйорські банкирі Польщі позичку в сумі $15,000.000. Якщо дасться тими грішми піднести і устабілізувати злотого, а міжнародні відносини поправляться, ті самі банкирі будуть думати про дальшу поміч Польщі. Пертрактації щодо позички тревали дуже довго. Пілсудскі не хотів довго згодитися на тяжкі услівя, а вкінці таки згодився, хоч банкирі замісць 60 дали всего тільки 15 міліонів долярів.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ВУЗКОГО РОЗУМІННЯ ПАТРІОТИЗМУ

З нагоди урядового свята незалежности справив міський уряд Ню Йорку цікаве принятте для „перших виборців", себто нових горожан. Свято складалося з цілого ряду цікавих точок, патріотичних промов, співів, тощо. Та богато цікавійші були погляди, висказувані ріжними політичними провідниками.

Мейор міста Вокер у своїй промові підчеркнув, що він, начальник міста, є слугою мешканців. Він має дбати за те, щоби ніхто не нарушував прав і привілеїв людини в місті, загарантованих законом. Він підчеркнув право кождого горожанина до критики законів краю та право стреміти до їх поправи, і в імя сього права він самий заявився проти тих конгресменів і сенаторів, що обмежують право других людий іміґрувати свобідно до Америки.

Він далі осудив тих загорільців, які думають, що тільки вони є сто-процентовими патріотами, бо вони родилися в Америці з родовитих Американців. Мейор заявив, що такі люди забувають на слова Деклярації Незалежности. Правдивий патріот признасть кождому американському горожанинови такі самі права, яких він домагається для себе. Правдивими сто-процентовими патріотами є ті, які сповняють засади патріотизму, але про се не говорять.

Другі бесідники підносили заслуги іміґрантів для розвою Америки. Один з них протестував проти упередження загорільців проти іміґрантів, проти Ку-Клакс-Клена, антисемітизму, ворожнечі до одної або другої віри, проти називання іміґрантів „вопами", „миками", „даґо", „шіні", „полак" та другими образливими іменами. Правдивий Американець не буде вживати подібних висказів, бо він знає, як він протестувавби, якби його вжив якої визиванки проти нього.

Ще цікавійшу промову виголосив Мекнайдер, заступник секретаря війни. Він звернув увагу нових горожан, що вони повинні покористуватися вповні тими нагодами до кращого й повнійшого життя, які дає Америка. І тут він звернув увагу на се, що се покористування не лежить у сліпому наслідуванню, але в приношенню Америці чогось такого, чого нема в Америці. Справдішним Американцем може назватися тільки той, хто дає новому краєви більше, як він від нього дістав.

СМЕРТЬ ПРОФЕСОРА ЩЕРБАКІВСЬКОГО

Краєві ґазети принесли нарешті листа, якого написав проф. Щербаківський заступникови секретаря Всеукраїнської Академії Наук перед своїм самогубством. Сей лист є незвичайно важним документом обжалування проти большевицької сатрапії на Україні.

У своїм передсмертнім листі небіщик пише: „Я втомився. Залишити музей, якому віддав кращі роки свого життя, не маю сили. Боротися з кваліфікованою підлістю Онищука й Винницького не вмію, терпіти постійні провокаційні візити Винницького вже не можу. Від ревізії музею комісією Укрнауки нічого доброго не жду — адже вона й досі не починається. Досвідчені інтриганти нашого музею зуміють обробити ревізійну комісію так само, як обробили громадську опінію в справі виходу Онищука з Академії, або обробили Семка в нашій справі. Семко не хотів навіть нас вислухати, а він входить до ревізійної комісії Укрнауки. Отже результат який — ще більше обплюють, зганять, з білого зроблять чорне, з чесного чоловіка — подлеця. Цього пережити не можу..."

В своїм тестаменті Щербаківський записав все своє майно тому музееви, на чолі якого стоїть той самий Винницький, що загнав у могилу вченого професора. Тим Щербаківський показав, що справу науки, справу музею він відріжняє від тих осіб, що припадково там верховодять. Люди зміняються, але інституція буде жити й розвиватися, якби не старалися дезорґанізувати та гальмувати її комуністичні дурисвіти типу Винницьких.

Більше двайцяти років покійник присвятив науці на полі історичного музейництва. Здобув собі славу високовченого й найкращого знавця української історичної побутовщини, етнографії та мистецтва. Останніми часами був на становищі заступника голови Всеукраїнського Археольоґічного Комітету та завідуючого історично-побутовим відділом Всеукраїнського Історичного Музею імени Т. Шевченка.

Аж ось комуністична партія назначила на становище директора музею свого члена Винницького, який ніколи й нічого спільного не мав ні з музейництвом ні з наукою взагалі. В додаток помічником призначила партія новоспеченого комуніста, учителя з Гуцульщини Онищука, який також на музейництві розуміється, як вовк на звіздах.

Звичайно ці комуністичні чекісти в науці почали виявляти комуністичну ретельність й створили в науковій інституції таку атмосферу, що для справжніх вчених життя не було. Нарешті вони вирішили позбутися Щербаківського, який завжди був доказом того, що комуністичне „начальство" від науки сіло не в свої сани. Вони почали робити Щербаківському ріжні прочіпки, стали його переслідувати, очевидно вишукуючи контр-революцію та жовто-блакитщину в студіях старовини українського народа. Як і кожна наука, так і археольоґія та музейництво для комуністичних неуків, чекістів в науці мусить мати, як найбільше виявлення марксизму. На цій точці-помішані всі комуністи, а особливо ті, що з вчорашнього анальфабета в якійсь справі вмить, по наказу політичного бюра партії, робляться вченими й стають до керування дійсними вченими, але не комуністами.

Такі чекісти в науці, щоби вислужитися перед своїм комуністичним, партійним начальством, зі шкури пнуться, щоби відшукати в роботах українських учених якусь вину проти комуністичної партії, проти її деспотичного панування. Для того вони вживають всіх методів, запопадливо перенятих від старої царської жандармерії й „охранки". Вони не обмежуються лише своїм явним наглядом за працею вчених, та цензурою їх праць, але ще вживають постійного шпіонажу за вченими, а навіть провокації, щоби лише знайти який „злочин" проти святости своєї партії.

Смерть професора Щербаківського пригадує те ненормальне становище, яке большевики витворили на науковому полі, намагаючись всю науку „спролетаризувати", все підвести під своє марксівське евангеліє. Тому, що у большевиків все робиться, як у тій московській казці „по щучому веленію", вони й учених почали продукувати на свій спосіб. Партія просто наказує такому-а-такому членови стати ученим, і він за пару годин стає „вченим". За кілька годин його призначується на керуючу посаду в певній науковій інституції. Такі „вчені" звичайно є лише оком комуністичного начальства, слідкуючим за кождим кроком дійсно вчених людей, або тих, що пристають себе до наукової діяльности. Крім внутрішньої поліційно-слідчої роботи такі комуністичні „вчені" служать большевикам для налічування тисячами „вчених", щоб показати своїм противникам, та невільним „вірнопідданим", як большевики опікуються наукою, та як вона під їх пануванням розвивається.

Всі ті комуністичні „вчені" лише гальмують науку, провокують та звязують руки дійсним вченим і на кождому кроці затроюють їм життя своєю політичною шпіонажею. Хвора большевицька думка скрізь готова бачити для себе небезпеку, „контр-революцію", „петлюрівщину" чи всі инші гріхи проти комунодержавія. Тому вони не проминули й наукових інституцій, навіть таких, як музеї, щоби не послати туди своїх чекістів типу Винницьких та Онищуків, надаючи їм титулів адміністраційних та наукових.

От свіжий приклад. Чекісти від журналістики в харківській газеті „Комуніст" нападають на постанови останньої конференції українських учених, що відбулась у Харкові в справі усталення нашого правопису. **„Комуніст" лає постанови конференції** за те, що вони більше відчувають українську мову від московської, що грозить „сепаратизмом", „мазепинством" і т. д. Не дивлячись на те, що головою конференції був „найученійший" чоловік Радянської України, „фільольоґ", що недавно ще писав „корову" з московським „ять", сам міністер освіти таваріщ Скрипник, чекісти з „Комуніста" таки винайшли в постановах конференції крамолу.

Траґедія Щербаківського показує, що там, де панує диктатура, олігархія, та дурисвітство одної касти, хоч би вона звалася й комуністичною партією, немає місця для відповідного розвитку науки. Там не можуть виховуватися нормально вчені люди. Там буде все якась карикатура на науку, на вічність.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ШКОЛА А УКРАЇНЦІ В ФИЛАДЕЛФІЇ.

Згори зазначую, що прикро і стидно мені писати на таку тему, бо є не пишу сеї дописі тому, що є чим похвалитись. Пишу сю допись тому, бо совісному Українцеві неможливо жити в такому темному стані, як в нас в Филаделфії панує.

По довгім розшукуванню по филаделфійських гай-скулах я найшов, що сього року із всіх гай-скул-ів в Филаделфії один Українець п. Онуфрей Рибачок скінчив ту школу. Він є сином знаної в Филаделфії української родини Григорія і Теклі Рибачок. Виходить, що тільки один робітник Григорій Рибачок вважає за відповідне посилати свої діти до висших шкіл. І в школі його діти є Ukrainian American, а не Полак, Рушіан, Ґрік, або ще дехто.

Де решта дітей українського походження? Кажуть, що є 15 до 20 тисяч Українців в Филаделфії. І всі вони переважно старі іміґранти, по 20 і 30 літ в Америці. Де ж їх діти? Чи всі виростають без шкіл?

І ми під теперішну пору робимо богато шуму, що ось то ми які; ми хочемо сього і того, а тут один такий факт показує, що ми гірше Нігрів стоїмо, бо їх дітей нацєвно 100 разів більше вийшло із гай-скул ніж наших.

Чи не встид? В краю в підземелях вчаться, бо там їм Поляки забороняють — а тут де **всякого знання** можна в школах навчитися, ніхто до них не посилає своїх дітей.

Деякі з нас вічно кричать: Жиди! Жиди винні всему! Але в Сентрал Гай Скул, з котрої вийшов п. Онуфрей Рибачок, разом з ним скінчило сю школу 95% Жидів.

Першу нагороду дістав Жид. „Ну, ну, наші всюда дістануть!" Так шептала Жидівка підчас роздавання дипльомів в Сентрал Гай Скул у Филаделфії.

Чогож тут жалуватися на Жидів? Вони вчаться всюди, в кожнім краю, а в Америці найбільше. Вони зубами друть знання. Їм належиться нагорода, їм належиться повага і честь.

Нам, Українцям, за нашу оспалість і лінивство належиться стид і ганьба.

А може я помиляюся?! Як так, то будьте ласкаві та зголоситься всі, що сього року скінчили Гай Скул в Филаделфії, до редакції. Я готов кожному, що зголоситься, переприсити особисто і за кожного дати 1-го доляра на Рідну Школу в старім краю.

Українець,
студент університету
(Temple University).

ЩЕ ПРО ШКОЛУ.

Сподіюся, що теперішне заінтересоване українською школою в Америці буде мати для нас здорові наслідки. Не треба однак спускати з очий властивої справи, як роблять декотрі з пп. дописувателів, входячи в суперечку між учителями фаховими і дякоучителями. При теперішніх умовах я не виджу конкуренції між учителями; коли така виявляється, тоді рішити питання після здібности учителя. В сей спосіб осягнеться добро української школи.

Мусимо числитися з фактом, що майже всюди українська школа ведеться пополудни, по скінченю американської школи, звичайно від години четвертої до шостої. Се спричинює трудности, які тяжко відбиваються на українській школі.

Ще дитина не відітхнула свобідно по цілоденній праці в американській школі, а вже мусить спішити до української. Тож і не диво, що чуємо нарікання наших учителів, що діти пусті і не хочуть добре заховуватися. Коли дитині не дається часу до забави, то вона сама собі возьме. Тут потрібно фахового учителя, котрий зумівби заставити діти вчитися, який поліпшивби їх настрій до української школи.

Пізні години спричинюють трудноції і для фахових учителів. Учитель мусить мати запевнене життя. Се значить, що учитель мусить мати бічне заняття через день, — бо платня за дві години праці в українській школі дуже маленька. Під сим зглядом положення дякоучителя краще, бо його обставини якраз позволяють йому провадити українську школу.

Не хочу критикувати дякоучителів за недостачі, які відчуває наша еміґрація на шкільнім поли. Не можна забувати, що вони були піонірами, хоч многі з них не мали приготовання до педагоґічної праці. Що важнійше, вони вдержали наші діти при українській народності не лише школою, але й за помочю хорів і драматичних кружків.

Зваживши, що пізні години української школи становлять нам поважну перешкоду, виходить, що можна ту перешкоду оминути цілоденною школою. Якби завести таку школу, щоби діти в ній побіч української мови вчилися й по англійськи, поступаючи в ріжних науках разом з міською школою, то се питання булоби рішене. Памятаю, що десять літ тому провадив таку школу о. Вол. Сполітакевич в Вилксбері, Па. Тут знов перешкода була та, що хоча число дітий не дуже перевисшало здібности двох учителів, ріжниця у віці дітий вимагала рівночасно кількох кляс і більше учителів. На се може здобутися лиш громада численна і свідома потреби української школи.

Будучність української школи спочиває в руках поодиноких громад. Чим скорше зрозуміють наші громади вагу школи, тим лучше для них. Тут нема державної власти, щоби наказувала нам учити наші діти про Україну. Ми самі відвічальні за випародовлення нашої молодіжи. Нам потрібно організації, котра збиралаби з усіх закутків Америки інформації про стан української школи і розповсюднювала вісти про взірцеві громади до наслідування. Треба організації до видавання дітячого журнала, до видавання газети, що заступалаби інтереси учителя. На все те ми не так скоро здобудемся. Тому, заким се станеться, най кожна громада обізветься на сторінках Свободи та скаже про недостачі, які відчуває місцева школа та про добрі сторони, котрі є гідні наслідування.

Г. Герман,
Бруклин, Н. Й.

ПІСЛЯ ТРАҐІЧНОЇ СМЕРТИ Д. ЩЕРБАКІВСЬКОГО.

Редакція львівського „Діла" дістала вістку, що після траґічної смерти Д. Щербаківського „всі служащі" Всеукраїнського Музею подали прохання, щоби звільнити їх з посад, коли Винницький (один зі спричинників самогубства покійного Д. Щ.) і на далі буде директором. Крім того одержало „Діло" відомости, що влада почала енерґійне слідство в звязку з причинами самогубства Д. Щ.

В. Будзиновський.

ПЯТЕ КОЛЕСО.

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.

(45)

— Той візник вкрав тебе?

— Коли ми вже були які чотири версти за послідними хатами, візник зїхав з головного шляху на бічну дорогу в лісі. По якімсь часі він із тої дороги зїхав в гущу. Я занепокоєна спитала, куди ми їдемо. Тоді візник кинувся на мене і затуливши рукою мої уста, сповеняв мене. Потому звязав мене, закнеблював, привязав до драбини воза і поїхав далі. Куди він їхав, я не бачила, бо віз був накритий веретою. По кількох годинах їзди станув перед якоюсь хатою в селі. З хати вийшли якісь два Турки. Вони стягли мене з візка і затягли до хати. Там розпутали мене і роздягли. Геть, до чиста. Оглянули мене і позволили назад одітися. З візником якийсь час торгувалися, дали йому якісь гроші і він відійшов. Мене заперли в другій комнаті хати, де вже було пару инших дівчат. Тепер всі ті дівчата і ще деякі зі мною на сій ґалері.

— З всего того виходить, що той візник знав, що твого Михайла нема дома; що він з Михайлом бачився і до тебе від нього приїхав. Виманив тебе з хати шапкою, але замість до Михайла завіз тебе до Турків і продав.

— Не інакше. Михайло може де лежав пяний. Злодій скористав з того, взяв його шапку і нею підійшов мене.

— Відкиж той злодій міг знати, що Михайло має гарну жінку, яку варто вкрасти? Відки злодій знав, де ту жінку знайти?

— Мабуть Михайло по пяному сказав.

— Чи в Молдаву Михайло вивіз тебе проти твоєї волі?

— Ні. Ми обоє змовилися.

— Хто піддав гадку?

— Михайло. Я, не надумуючись, згодилася, бо я думала, що без него не годна жити.

— Чи конче треба було аж в Молдаву?

— Йому треба було доконче втечи, не тільки зі Львова, але й взагалі за межі польської річи посполитої. Молдава була найблизша.

— Чи він вбив кого, чи обікрав якого вельможу, що мусів спасатися побігом аж за межі Польщі?

Олені на хвилю застряг голос в горлі. Аж по хвили відповіла:

— Він сказав мені, що як обоє не втечемо з Польщі, то мене від него відоймуть. А я була би за ним пішла на край світа.

— Знаєш, що я думаю про него і про твою приґоду?

— Ну?

— Що твій муж, той твій любий Михайло, без котрого ти не могла жити... що він продав пропив тебе. Того візника він вислав по тебе.

— Се не може бути! Він не потребував аж продавати мене. Хоч він здорово пив, то тих скарбів, з якими він втік зі Львова, за тиждень чейже не міг пропити. Ані за тиждень ані за рік.

— Які скарби міг мати челядник годинникаря, котрому його батько ще не дав нічого?

На се питання Олена не відповіла. Їй важко було виявити Хмельницькому, під якою умовою Михайло згодився втечи з нею. Чейже не могла сказати, що при її помочи обікрав свого майстра, будьтоби її батька. Не знаючи, що відповісти, мовчала.

— Як він справді мав які більші гроші,— Богдан замітив — то мабуть любив ті гроші сильнійше ніж тебе. Щоби на вино не тратити гроший, продав тебе.

— Може й так було, — Олена зітхнула. — Тепер вже й я думаю так як ви. Виходить на таке, що він мене продав.

Якийсь час обоє сиділи мовчки. Мовчанку перебив Хмельницький.

— Ти мабуть схочеш вернути до батька. То дуже далека і для самої жінки тяжка і небезпечна дорога. Але я може знайду кого, що тебе відвезе до Львова.

— Сохрани Господи! — скрикнула. — Між мною і батьком спалені всі мости. Він не простить мені. Вигнав би з хати, або ще гірше було би. Мені до Львова вже не вертати.

— То щож ти зробиш з собою?

Замісць відповісти, вона вдивилася в його очи. Неначе би відповіди на се його питання надіялася від него. Гадала, що він повинен дати їй якусь пораду, або й цілком заопікуватися нею. Щоби його навести на сю думку, сказала:

— Коби тільки видобутися з турецької неволі і дістатися між хрещений народ, але десь далеко, далеко від Львова, то може я при божій помочи дам собі раду. Може у яких великих панів наймуся за кухарку, або до дітий...

— Ти пішла би за кухарку? Пішла би до дітий? — Богдан спитав таким голосом, неначе би вдоволений був, що сама прийшла на таку гадку.

І Олена була вдоволена, бо вона сказала се з намислом і з тою ціллю, щоби йому сю гадку піддати. Їй ясно було, що з тої халепи, в яку влізла, найліпший вихід був би дістатися до дому Хмельницького. Не сумнівалася, що у него була би щось більше, як звичайна наймичка. Казали їй, се його очи, що як ще у Львові, так і тепер позирали на неї очима кота, що задивилися на сало. На добавок вона знала, що він вдовець і має діти. Колиж він спитав її, чи вона справді пішла би на кухарку, або до дітий, відповіла:

— Зараз. Але у якого богача, бо бідувати не хочу. Я й газдинею у великім дворі могла би бути. Хоч я була пуста дівка, але до роботи була добра і господарство знаю. Мене дома не пестили. Я була, як наймичка. Робила всьо, що казали.

— А з Михайлом втікати казали?

— Того Михайла вже не згадуйте мені. Хочу забути про него. Добре, що по нім нічо не лишилося!

— Вже не буду згадувати... То ти пішла би до якогось двора на господиню, або за товаришку дітий. На господиню ти ще замолода. Челядь не слухала би тебе... А до вдівця з кількома дітьми, пішла би? Знаю такого. У него було би тобі добре.

— Як би який старший, такий, щоби не пішов поговір, пішла би.

— Ти так того поговору боїшся?

— Кожда, що себе шанує, боїться. І до такого я не пішла би, що має любку.

— Щож тобі се шкодить?

— Я в такім домі не хочу бути... Ще мусів би бути вашим сусідом. Як би то був ваш сусід то я пішла би до него, хоч би то не був такий дуже великий пан.

— На щож тобі моє сусідство?

— Я чулась би безпечнійшою і не такою самітною, знаючи, що той, що вивів мене з неволі, недалеко. Я могла би десь колись бачитися з вами, порадитися, і, як би треба було, пожалуватися.

— Ти діти любиш?

— Як які.

— У мого сусіда є трилітний синок. Се наймолодша дитина.

— Я гадаю, що хлопчина прилягбе би до мене.

Балакаючи так, обоє й не стямилися, як їх покрила темна ніч. Були би так балакали може й до рана, коли би ті гутірки не перебив Бурлай, що приступив до них і до Хмельницького промовив по турецьки:

(Дальше буде).

МІЖ НАШИМИ ЛЕМКАМИ.

1. КООПЕРАЦІЯ.

Кермуючись ідеєю, що в кооперації відродження й будучність Лемківщини, вдалося кільком свідомим одиницям, по великих зусиллях і трудах, як матеріяльного так і морального характеру, заснувати першу кооперативу в горлицькому повіті, в селі Вясова. Ніхто не заперечить, що кооперативний рух на Лемківщині — це початок до кращого завтра нашого Лемка. Цей рух промостить шлях до єднання в боротьбі зі злидниями як на економічному так і на культурно-освітному полі. В очікуванні, доки ці змагання не увінчаються успіхом, йшли члени-основателі сміло вперед, поконуючи всякі перешкоди, які разураз ставили несвідомі й злобні одиниці на порозі розвитку кооперативи. Згадати при цьому годиться й про таких, що безпідставними доносами старалися за всяку ціну підорвати авторитет кооперативи. Наслідком денунціяції було те, що староство зарядило слідство й справа знайшла відгомін у суді. Були села, в котрих велася скрита агітація проти кооперативи, як української організації, а за доказ хай послужить те, що при кождій стрічі сипались питання: „Чи це правда, що у вас вже пів села перейшло на українство"? Це не вимагає ніяких коментарів. Лемко видить у кооперації свою бубучину, а „русскі" зненавидженний ними український рух. Намагаючися здавити цей рух, наші кацапи давлять і змагання Лемка до його кращого завтра. Та члени, свідомі свого діла, тим не зневохтилися, не попали в зневіру, а вперто обстоюють матеріяльні і моральні интереси кооперативи.

Однак кожне благородне та високоідейне діло потребує певного забезпечення, яке може дати тільки відповідна скількість свідомих членів, зєднаних в організації. А тих членів було в початках замало. Деж їх було шукати? — Між малосвідомими в кооперативному ділі лемківськими масами? Ні! Лемкові треба доброго прикладу. Тому то Управа і Надзірна Рада розіслали відозви і заяви до інтелігенції повіту (учительства і священства) і — представте собі! — інтелігенція — цей живчик культурно-освітнього життя Лемківщини — збула все мовчанкою. Хочби тобі один інтелігент у повіті здеклярував уділ і тим підтримав бодай морально змагання до кооперації. Так ні! Виговірю, що інтелігенція бореться зі злиднями, не має тут приноровлення, бо уділ 10 зол. можна сплачувати ратами по 1 зол. місячно. При такому стані справи рішено покластися на власні сили Лемка і це не завело. Зараз по році істнування кооперативи видні успіхи. Число членів постепенно зростає, а кооператива в діловому році 1926/7 мала загально обороту 116,892,05 зол. Білянс кооперативи представляється ось так: пассива 12,265 зол. 44 сот., актива 13,936 зол. 75 сотиків, чистий зиск 1,671,31 зол. До розвитку кооперативи причинилися своєю працею: емігрант з Великої України Гаркавий Яків, о. Дорош А., Ст. Батюк, який провадить книго- і діловодство. З Лемків віддані всією душею кооперативі: Гойсак Г., Ференц М., Какара Ст., Вариха Ів., Корінь П. і ін., яких імена будуть записані золотими буквами в душі кожного прозрівшого Лемка.

Цеї весни кооператива докінчила, завдяки енергії Як. Гаркавого, театральну салю і — закупивши площу за 280 дол., приступила до будови власної домівки. Справа це не легка, бо відчувається недостача готівки, але при добрій волі і витревалій праці все піде гаразд. Тепер і ці села, що недовірчиво відносилися до кооперативи у Висовій, заохочені її прикладом, стараються у себе заложити кооперативи. Та тут треба рішучо освідомлення в цій справі, а цей обовязок тяжить виключно на інтелігенції. Віримо, що інтелігенція не буде ставитися до кооперативного руху пасивно, але навпаки, вкаже нашому Лемкові в чім його будучина і зізьме масово участь у його змаганнях, а тоді запанують добрі, гармонійні відносини між лемківськими масами й інтелігенцією. На увагу заслугує також аматорський гурток при кооперативі „Єдність", який дав кілька вистав не тільки в своїм селі, але і в сусідних селах, ба навіть у грибівськім повіті. З поважніших, виставлено такі штуки як „Наймичка" і „Невольник". Населення ставиться прихильно до гуртка і вистав, доказом чого є те, що вистава „Невольника" перейшла з великим успіхом при виповненій салі. Аматори вивязалися зі своїх роль як найкраще і своєю дійсно мистецькою грою витискали присутним сльози з очей. Вистава закінчилася живим образом і відспіванням молитви „Боже великий єдиний". Аматорський гурток придбав власні костюми, перуки і декорації. Тепер приготовляється гурток до вистави драми Суходольського „Хмара". Признання належить акторові Гаркавому, що всею душею відданий ідейній праці над розвитком гуртка. Жаль тільки, що деякі одиниці зпоміж інтелігенції жалують одної недоспаної ночі, щоби своєю присутністю на виставі причинитися до признання для праці тих, що в імя культурно-освітних змагань не жалують труду, праці і чимало недоспаних ночей над постановкою такої штуки як „Невольник".

Стебенко.

2. ПРАВОСЛАВЄ НА ЛЕМКІВЩИНІ.

Дня 14. травня перейшло на православє населення Королевої Руської і Богуші. Оба ті села творять одну парохію, в котрій через 25 літ був парохом пок. о. Іван Руссиняк. Він, як уніятський священик більше плекав православє ніж те, до чого був покликаний. До католицизму, зокремаж до унії чув якусь відразу. „І вас усіх православних християн" виголошував з особливим притиском і це переконувало людей, що вони повинні стати православними. Будучи немічним старцем, не міг в останніх літах сповняти як слід своїх обовязків, а сотрудника утримувати не хотів, бо, мовляв, нема чим ділитися. Навіть не бажав помічного священика в часі своєї недуги. Такий стан людям спрнкрився. На власну руку попросили сусідного священика о відправу у своїм селі. По смерти пароха дозйдлжаючий священик захотів упорядкувати церкву, згляднo касу церковну, що дуже не подобалося старшині церковній, яка поза церквою займала всякі становища в громаді. Та завідатель поставив на своїм, що загалові дуже подобалося. У великий тиждень консисторія на час Великодних свят прислала йому помічного священика, котрий до нічого не втручувався, через що подобався знов церковним провізорам, а загалові теж подобався своїм милим голосочком. Помічний священик — за котрого просили навіть декана, щоби остав на дальше — мусів вертати до Перемишля, а церковна старшина, боячися мабуть попередного завідателя-сусіда, щоби знов не вглядав у їх церковну господарку, написала по православного священика, бо, мовляв, теперішні католицькі священики пропускають у відправі слово „православний". Дехто каже, що за православним священиком написали зараз по смерти пароха, а опісля для приспішення телеграфували. Та якби там не було, досить, що фири по греко-католицького священика більше вже не посилали. Перед самим приїздом православного батюшки селяни замкнули церкви в обох селах і гр.-кат. завідателя взагалі вже до церкви не впустили. В день приїзду батюшки громадські уряди в обох селах позаписували всіх без винятку мешканців на православє. Другої днини, по приїзді батюшки, відчинили церкву в Королевій Руській і впровадили його відправляти. При кінці православної утрені приїзджає завідатель з деканом. Увійшовши до захристії, запитує батюшку, чого він прийшов і хто позволив йому в церкві відправляти? На це православний мав заявити, що люди по нього писали, та що від учора церква вже до православних належить. По цім декан хотів до людей казати проповідь, але люди на команду з хорів опустили церкву. Православний відправив Службу Божу і вечірню та відїхав до Варшави, обіцюючи прислати вже пароха-Галичанина, бо селяни застерегли собі, що не хочуть Україна, але й не хочуть Москаля, якого не могли розуміти. Обі громади стараються за окремого священика для себе, тому обіцяв прислати двох. Правда, обіцяв ще, що прислані попи оголять вуса, бороду й обстрижуть волося, бо так хочуть тутешні люди. Перехід свій на православє стараються селяни оправдати тим, що гр.-кат. священики дуже друть за похорони (бувший парох брав 100 золотих, а целебс взяв за один 15 зол., а за другий 8 зол.) та шлюби. Може у тім і є дещо правди, але правдою є також те, що Лемко, умираючи, просить священика при сповіди „гарні" себе поховати, бо лишає газдівку велику. Ось так то відбувся цей процес переходу Лемків на „тверду", як вони кажуть, віру. — Лемко.

(„Діло").

І. Семанюк.

ЗЛОДІЯ ЗЛОВИЛИ.

По Відорщах умер йому дьидя, відтак за дьидем не забарилася неня, а відтак забрали жиди усю від'умерщину. Сім неділь без одної ходить уже малий Юра Приймаків „льонтом" і ніхто його не питає, чи їв він, чи спав, чи має сорочечку. Ніхто ані раз!

Бліде личко пожовкло, як віск; на ньому вирізалися по обох боках кісточки, а очи попали в голову і позакисали. Лишень кучма нечесаного волосся буйнійше виросла і накрила чоло й цілу потилицю, а сама не накрита. Також передні зуби попідростали йому замісць тих, що повипадали ще за дьидї. Та щож! Горішня губа не завтякає їх накрити, тому кривиться йому на вулиці дітвора і прозиває його „вишкіреним".

Ще за дьидї пас він козу дома, пас межами та поточинами, але не ціле літо, лише доти, доки жиди козу назад не відобрали. Тоді було йому святе життє, він пастушив. І тепер ще ходить з батіжком; нужівно вирубав з ліщини, а батіг пересукав собі з курмея, що загубив відтів чийсь кінь запутаний на толоці. З тогож самого курмея усукав він теж мотузок до підперізання.

То так іде він вулицею тай батіжком: тріс! тріс! А як тее уздрить котрий газда, то насміхується з него згірдливо:

— А ти мій хло' пси пасеш?

Юра схиляє тоді лице в долину, батіжок ховає назад плечий, каже газді гречно „Славайсу" і борзенько з ним розминається. А потому знов далі: тріс! тріс!

Так дуже любить пастушити.

Однак ніхто не хоче взяти його за пастушка. Прийшла була з другого села тітка, що служить там у єгомостя, тай завела його до богача Кречуна, чи не взяв би до маржини.

— Не потрібую я такого вулишника, най би ще мені потеглищо від хати та злезентирував, тай шукай вітра в полі. Я свої достатки сам собі обкутаю, а то пустий зафеленок! — гримнув Кречун на Юрову тітку. А Юра напудився тай утік з подвіря ще заким богач виговорив своє.

Шезни та пропади від мене, паскудо, лиш сором ми робиш! — прощалася з Юрою тітка, вертаючи на свою службу.

І Юра мірить дальше громадські вулиці.

Найде де садовину, в лісі афину або ожину, то лиш проликне тай уже нема. А змилується хто та дасть грінку хліба, то він не зараз її візьме. А як бере, то видиться йому, що світ на нього паде.

— Простибі, вуєчку, вуйночко, я не голоден, — каже, а сам очима їсть.

Такий іще соромливий.

• • •

Як ідеться по-при царинку богача Кречуна, то понад потоку по-при саме ворнинє тай зайдеться ід Решетаревій царині, відтак ід Фенчуковій, а відтак під гору Клотічку. На Клотічці то такі що року родять афини, що хоч сядь та їдж. Юра заходив туди довгий час на полуденок, але тепер вони вже відродили. Тепер іде він ще останній раз, щоби зізнати, чи не показалися під самим вершком.

Сонце що лише пополуднувало і взялося йти в дальшу дорогу, тай таке гріє мир божий, що поти збивають. Стара Кречуниха пустила на царині теля ід корові, аби корова молоко припустила. Сама вона причічкнула з другого боку тай поволеньки відбирає теляти з писка один дійок по другім. А теля так ссе, ссе та підштуркує виме та далі ссе. А крізь ворониє Юра призирається, призирно призирається. Скоро теля запхає голову під саме виме, то він і свою голову вихиляє наперед крізь ворониє, а скоро Фенчучка ударить теля по писку, то воно відсуне голову набік, то і він висуває свою голову зпоміж вороння назад.

То так йому оскомина на зубах робилася.

Коли відтак Кречуниха ймила теля за хвіст і за вуха тай так затягнула до ялівника, тоді встав Юра зпід вориння і став іти дальше навперед себе.

Іде помаленьку і батіжком не витріскує ані раз. Нераз навіть на купину зашпотається, мов би не бачив світа серед білої днини. По мотузку, що звав з черева на клуби, можна пізнати, що то голод заступав йому очи.

А в поточині вода журчить та мечеться з каміння на камінь. Йому пригадалося, як дьидя з роботи приніс був раз із Бесарабії рибу, таку солону, таку добру. Неня зварила була її з цибулею і дала йому таку бараболю, як на два пальці. Тоді вивів він був козу над поточину пасти, ів рибу тай раз-по-раз пив із поточини воду так, що аж богачка Кречуниха йому завидувала, коли прийшла до поточини з коновками.

— Ти мой ще був на храму, що так жлькоаєш воду? — питала вона тоді зі злости.

Сю солодку згадку перервав йому мотузок, що наважився порвати з клубів спасти на землю. Він перевязав його коротше і нога за ногою прийшов уже саме перед Фенчукову царинку. А на царинці корова: му-у-у! — тай просто д' ньому. Корові привидилося мабуть, що то Фенчучка іде її доїти тай несе пашу, бо то якраз час до видою, а маржинка свій час знає.

Юра зупинився і сперся на ворниє. Спершу похнюпив голову в долину, гейби над чим роздумував, а відтак запхав пальці в уста і жмякає їх тай дивиться на корову, дуже жалібно дивиться.

Корова стала що-раз то близше підходити до нього, нарешті приблизилася зовсім, витягнула писок, притулила до його руки гейби обнюхувала, а опісля взялася лизати його руки, лице, волосся.

Юрі вчинилося ще солодше як тоді, коли коли його небіжка неня проти сонця обіскала. То перший раз по ненинїй смерти зазнає він таких солодощів, такого тепла. Сиротою зустрічався він тільки з холодом та глумом. От уже третій день не має нічого у роті; хіба іще стільки, то передня шкірка на череві прилипне до поперека. З вдячности став він гладити корову по її коровячому чолі і приговорювати: „Міцька моя, маленька моя!" Відтак переліз через ворниє умикав жменю трави і подав корові. Корова іла. Він дивився, як вона їсть і тут йому пригадався його голод, пригадалося Кречунове теля, що так смачно ссало свою маму і знов пригадалися усі солодощі, що їх зазнав за дьидї та нені. І він забув, де він, прикляк корові до вимя, пригорнув дійки до своїх засохлих уст і ссав один за другим, ссав без тями. А корова стоїть тай румегає. Вона рада, що у свій час молока збудеться і виме полекшіє.

Але стара Фенчучка не забуває ряду в газдівстві, бо вона вже двацять рік і один газдиню. Вона бере в одну руку взочку паші, а в другу дійницю, тай іде на царинку ід білуни. Іде тай роздумує, чи лишити сегоднішнє молоко на сметанку, чи понести до Берчихи тай сире продати, аби впрятати грошиків на свічку ід Богородиці. Вона-ж церковна сестриця. Приходить ід корові, стає, дивиться, дивить тай своїм очам не вірить. І пашу і дійницю пустила з рук, так розлютилася.

— Сеав бис кров, та бис ссав! — крикнула вона насамперед так само, як кричить на бичкалисійка, як сей без її призволу доберється до маминих дійок. Слідом за тим прискочила до Юри, що клячів і ссав без памяти, вхопила за волосє тай перевернула горілиць назад.

— То ти котюго? Та ти оньмені молоко меш красти? Злодюго! Ти до корови вже береш си, рабувати мене хочеш, рабувати, рабувати? — зойкала вона на все горло тай гупала Юру, куди видила: по твари, по ногах, по череві. Відтак узяла за кучму, піднесла у повітрє тай геевнула ним назад до землі. Корова тимчасом уступилася із давнього місця, підійшла до полишеної вязки паші тай спокійно собі заїдала. Фенчучці се додавало ще більше злости. Вона взяла вдруге Юру за чупер тай знов піднесла. Юра тепер наче-б зі сну пробудився. Доси він не тямив, що з ним діється, Фенчучка його гупала, а він ні відзивався, ні ворухнувся. Тепер пізнав він заслинену твар Фенчучки, пізнав і став плакати й випрошуватися так само, якби відпрошувався, колиб його хто нагоропом без причини став обкладати штовханцями.

— Нічого не буду, вуйночко, не буду, золота вуйночко, любко вуйночко, не бу-у-у-у.

Фенчучка не слухала його; вона лишила й корову й дійницю і вела за чупер Юру д'хаті та все кляла:

— Повішенику дідьчий, ти мене рабуєш, рабуєш, мой злодюго, рабуєш!

Старий Фенчук зачув з хати жінчин крик, вибіг ід воротам і гукнув:

— Мой Насте, мо', а що там таке?

— Таже аді, ми в хаті, а цес злодюга нас на пни обрабуває! — відповіла верескливо Фенчучка.

— Ей, деж би? Та десього нашла?

— Таже аді, приссав си до корови, ек кліщ тай гет виссав молоко.

На се жіноче поясненнє плюнув Фенчук у долоні, відтворив скоро лісу, побіг, як хлопець, напроти жінки, узяв за руку Юру тай по лици: повх, то звідси, то відти. І Юра по хвилині голосніше заголосив і покірнійше став випрошуватися:

— Любчику, вуєчку, не буду, нікол не буду, поки жити буду!...

— Мо-о-о-ой! Я злодія умію вчити! — грозив старий, ведучи його за вухо навперед хати.

А Фенчучка не переставала зойкувати:

— Гей люди добрі, люди добрі, серед білої днини краде, з перед очий краде!

То так голосно вона кричала, що всі сусіди стали збігатися, як на який дивоглядь.

Фенчук ще раз потряс Юрою, заскреготав зубами і ще раз погрозив:

— Мой! Я тебе раз навчу! Насте! а йди-ко принеси ножиці з хати.

Настя ще розповідала уривками сусідам, як вона ймила „злодія", а відтак аж пішла по ножиці і все кляла, зойкувала.

— Обстричи злодія, обстричи! — кричали сусіди, що догадалися, на що Фенчук сказав жінці винести ножиці.

Юрі полялися сльози цюрком; він запищав не своїми голосами. Він знав, що головних злодіїв стрижуть у селі, знав, що то великий сором і тому не стямився від плачу.

Але Фенчучка винесла ножиці і подала старому. Сусіди вмить ухопили його за руки і цупко тримали, а Фенчук стриг Юрову гичку при самім тілі ще коротше, як стрижеться вівці на весні.

То такий зойк звівся, як його стригли, гейби в горшку пражилося. Ті, що його тримають, кленуть усіма клятьбами, якими звичайно кленеться злодія; Настя ще голоснійше клене, Юра лише час до часу йойкає захриплиним, сплаканим голосом. А ті, що не мали иншої роботи, ходять по вулиці і розвістують на допити з верхів бадікам цілу подію. Вони кладуть коло рота обі долоні і кричать:

— Злодія ймили-сми!

— Юра Приймакового!

— Ага, того вишкіреного!

(Д. б.)

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудесь о год. 12.30 в полудне, зараз по Сл. Божій, дня 10-го липня, в гали церковній при Oakley Blvd. Проситься усіх членів явитись на мітінґу. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, коли хотять бути дальше членами У. Н. Союза. — В. Пилипів, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє своїх членів, що піврічні і місячні збори відбудуться в неділю, дня 10. липня, о 1-ій год. попол., в гали Укр. Нар. Дому. Проситься всіх членів явитись на зборах, бо буде справоздання піврічне. — Григ. Степанек, фін. секр.

РОМ, Н. Й. Бр. св. Архангела Михаїла, від. 121, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінґ відбудеться дня 10. липня, в гали F. Klara, 225 S. Washington, точно о годині 2-ій пополудни. Проситься всіх членів на піврічний мітінґ, бо буде справоздання секретаря за пів року і вибір нового секретаря. Члени повинні вирівнати свої вкладки за минувший місяць, бо інакше будуть суспендовані. Не явившийся член заплатить кари 1 дол., а крядник 2 дол. — Дмитро Іванців, предс.; Семен Свередюк, кас.; Василь Чуйко, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Пр. Богородиці, відділ 36, повідомляє своїх членкинь місцевих іпозамісцевих, що піврічний мітінґ відбудеться 9-го липня, в суботу, о год. 7-мій вечер, в гали церковній, 303 Гудсон Еве. Проситься членкинь явитися на означений час, бо є важні справи до полагодження; контрольна комісія буде здавати звіт за 6 місяців. Не явившася членкиня підлягає нарі після ухвали. Довгуючих напоминається вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені з У. Н. Союза і Сестрицтва. — П. Росоловська, предс.; К. Олексин, секр.

ДЕРРИ, ПА. Сестрицтво Усп. Пр. Д. Марії, від. 303, повідомляє своїх членкинь, що спеціяльний мітінґ відбудеся дня 10. липня, о 2-ій год. пополудни. Кожда членкиня місцева і позамісцева має явитись на означений час; не явившася заплатить кару 1 дол., а урядничка 2 дол. Проситься членкинь принести жертву на Сиротинець У. Н. Союза. Контрольорки мають явитись на мітінґ і сконтролювати книжки. — Катерина Королевят, предс.; Анна Баран, кас.; Катерина Бейс, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудесь о 1-ій год. попол., в неділю, дня 10. липня, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Буде справоздання фінансове і другі важні справи. Кождий член мусить явитись. — М. Барабаш, предс.; Гр. Чикало, рек. секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Отсим повідомляється членів Тов. Зап. Січи, від. 75, що мітінґ відбудеться в неділю, 10. липня, о 1-ій годині пополудни в гали під ч. 3464 Cicotte Ave. Проситься всіх членів явитись на мітінґу, бо є важні справи до полагодження. — Стефан Дідула, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Запор. Січ, від. 251, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 10. липня, о 1-ій год. попол., в школі парохіяльній при Вест 7-ій ул. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо маємо важні справи до полагодження. — Іван Жолопчук, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. ім. М. Грушевського, від. 219, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться в суботу, дня 9. липня, о годині 7:30 вечером, під ч. 179 Корт ул. Обовязком є кождого члена явитись на сі збори, бо є важні справи до полагодження. — В. Коритко, предс.; Ст. Шіпка, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудесь о 3-ій год. попол., в неділю, дня 10. липня, в гали Укр. Громади на 23-ій і Бравн ул. Контрольори здадуть піврічне справоздання. — Никола Самбір, предс.; Іван Слободян, секр.

БОРНСАЙД, ШІКАГО, ІЛЛ. Уряд Бр. св. Петра і Павла, від. 165, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться дня 11. липня в гали І. Подгурника, точно о год. 7-мій вечером. На той піврічний мітінґ маєся явити кождий член на означений час, бо будуть дуже важні справи до полагодження. Буде предложений стан каси з пів року. Неявившийся член на сім мітінґу заплатить кару 1.50, а урядник 2.00. Повідомляється, що наше Братство, Петра і Павла, від. 165, устроює 19-ту річницю заложення і вступлення до нашого славного У. Н. Союза. — А. Демкович, предс.; М. Вархолик, кас.; С. Коцоловський, секр.

ПОЗІР! — ST. LOUIS, MO!.

Братство св. Володимира Вел., від. 179 У. Н. Союза, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що мають зійтися з відзнаками до У. Н. Дому під ч. 1523 Гікори Ст., дня 10-го липня 1927 року, о год. 1.30 пополудни, звідки всі разом візьмемо участь в посвяченню церкви Хорватської. Не явившийся член підлягає карі після ухвали братської. 156
Михаїл Паращак, предс.
Теодор Владика, секр. ф.

ГЕТЕРА І МІШАНЕ ПОДРУЖЖЯ.

Перед судом присяжних в Коломиї розіграва на днях останній акт трагедії, якої основою і змістом був подружний трикутник. В квітні ц. р. стражник митної сторожі Владислав Куляк, Познанець, засівщись на дорозі між Снятином і Кулачином, скрито вбив управителя кулачицької школи Івана Білоуса. Після довершеного вбивства явився у жінки вбитого Амалії Білоусової, з якою був у порозумінні і підтримував полові зносини і найспокійніще в світі засів до карт. Пок. Іван Білоус, Українець, загально шанований учитель і освітний робітник, маючи 28 літ, оженився з 17-ти літньою буковинською Полькою. Це мішане подружжя стало його життєвим нещастям і проклоном. Неосвічена жінка, з первісними нестримними інстинктами вічно робила пекло в хаті, очевидно — висуваючи й „патріотичні" мотиви. З часом почала вона з ненависти до свого чоловіка і вродженого безпутства вести розпустне життя, кидаючися на шию всякому стрічному. Особливо заманювала вона в свої обійми митних стражаків, тзв. ґранічерів, які відповідали її по духу і уподобанням. Розуміється, що безпутнє життя жінки витворювало крайно загострені відносини в хаті. Однак нещасний муж терпеливо зносив наругу, хоч йому лице лупалося зі сорому і важкої образи. В жовтні 1926 Білоусова познайомилася з „ґранічером" Вл. Куляком, який зразу припав їй до вподоби, заступаючи місце мужа. „Нещасна" жінка вічно жалілася на свого мужа, збуджуючи у любаса ненависть до нього. „Ґранічер" постановив усунути Білоуса зі шляху свого „щастя". Вже в березні 1927. засідався на нього з револьвером. Свій чи спільний з Білоусовою плян виконав 2. квітня 1927. Засівся на дорозі зі Снятина до Кулачина в годині 8. вечером, де й скрито застрілив Білоуса з револьвера. Опісля подався до своєї любаски, заявив, що все добре і засів до гри в карти. Арештований признався до вини — тимбільше, що публична опінія вказувала на нього, як єдиного спричинника скритовбивства. На суді свідки виставили вбийникові — очевидно — якнайкраще свідоцтво. Гірше за те пішло зі свідоцтвом Білоусової, хоч вона користувалася й „патріотичними" арґументами, що — мовляв — скритовбитий муж силував її ходити до церкви, а дочку охрестив в церкві, надаючи їй імя Ольга. Білоусову змалювали свідки як безпутню сільську гетеру, що всякому стрічному кидалася на шию, затроювала життя свому мужеві і вкінці посередньо спричинила його вбивство. Присяжні суді потвердили вину обоїх обвинувачених, трибунал засудив Вл. Куляка на смерть через повішення, а Білоусову на 10 літ тюрми. Адвокати зголосили зажалення неважности.

ДЛЯ КОГО Й ДЕ Є ЗЕМЛЯ НА РАДЯНЩИНІ.

У київській „Пролетарській Правді" з дня 10. V. ц. р., ч. 111, у відділі „Голос Села" читаємо у фейлетоні якогось Ілька Сиваша п. з. „Спантеличений ходак": „Бідне село Глеваха (на Київщині) всього по 0,33 дес. землі на душу припадає; тільки хату поставити, та й то зі стріхи на чуже капати-ме. Вирішили Глевахівці вільних земель шукати. Організували переселенський колектив, обрали Пацьору Василя ходаком та й послали його на громадські гроші до Сибіру вільної землі оглянути, про умови життя хліборобського сибірського довідатися".

Повернув отой „ходак" з Сибіру і такого людям наплів, що ніхто нічого не второпав. „І не знають Глевахівці, що діяти тепер з Пацьорою — пише далі у фейлетоні І. Сиваш: чи одправити його знов до Сибіру, чи до кирилівської лікарні"... і закінчує фейлетон:

„А безмежні лани сибірські, родючі, вдячні за працю людську, сумують за руками робочими, чекають дотепних (не таких, як Василь Пацьора) на хазяїв культурних".

Гай, гай, мовляв — які ви ще дурні люде. На Сибіру он який рай, землі скільки, родючої, вдячної за працю — а ви мучитеся на своїх 0.33 (третина) десятини. Їдьте в Сибір!

А в тій самій „Пролетарській Правді" з дня 24.V ц. р., ч. 115, у замітці „Друга всеукраїнська конференція „ОЗЕТ", у „звітній доповіді „ОЗЕТ" читаємо: **Наприкінці цього року на Україні дано буде землю 70,000 трудящим Євреям".** — Далі у „Плані роботи ОЗЕТ на 1927 рік" читаємо: „Передбачається збудувати для переселців щось із 700 будинків, вартістю 420 карб. кожний" (теж для Жидів).

Їдьте, Українці, на Сибір, бо земля на Україні для когось иншого призначена!